

Paulina Stępniewska

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Współczesne bezpieczeństwo ekologiczne,
red. nauk. Mariusz Kubiak,
Małgorzata Lipińska-Rzeszutek

[Wydawnictwo Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR,
Warszawa-Siedlce 2017, 182 s.]

W konsekwencji rosnących problemów środowiskowych na przestrzeni ostatnich dekad, tj. globalne zmiany klimatu, deforestacja i pustoszczenie, zanieczyszczenia środowiska oraz degradacja ekosystemów, coraz chętniej kwestie ekologiczne podnoszone są w ramach naukowych rozważań o bezpieczeństwie. Znakomitym przykładem podjęcia próby analizy i zrozumienia tego zagadnienia jest recenzowana publikacja *Współczesne bezpieczeństwo ekologiczne*. Monografia ta składa się z 8 artykułów zebranych pod redakcją naukową Mariusza Kubiaka oraz Małgorzaty Lipińskiej-Rzeszutek.

Opracowanie otwiera materiał Roberta Borkowskiego, w którym autor podejmuje rozważania o charakterze teoretyczno-metodologicznym, skupiając się na różnorodnych podejściach do kwestii bezpieczeństwa ekologicznego, wskazując na wstępie braki definicyjne w dotychczasowym stanie badań z dziedziny bezpieczeństwa, prawa, jak również samej ekologii. Jednocześnie, autor zwraca uwagę na coraz powszechniejsze instrumentalne wykorzystywanie koncepcji bezpieczeństwa ekologicznego we współczesnej polityce państwowej oraz międzynarodowej, widoczne szczególnie w ideowych założeniach partii i ruchu Zielonych, jak i w zmieniającym się podejściu krajowych sił zbrojnych do kwestii zagrożeń ekologicznych.

Drugi rozdział stanowi opracowanie Marka Leszczyńskiego, który prezentuje analizę postępujących nierówności społecznych, będących konsekwencją neoliberalnego modelu rozwoju ekonomicznego i społecznego oraz zaburzonej relacji człowiek–technologia–środowisko. Autor wskazuje na zależność między zrównoważonym rozwojem, który obejmuje walkę z rozwarstwieniem społecznym na wielu poziomach, w tym ekologicznym, a rozwojem gospodarczym i ekonomicznym.

W kolejnej części opracowania zaprezentowane zostało krytyczne stanowisko Mirosława Twardowskiego wobec współczesnej etyki środowiskowej. Autor poddał analizie pragmatyzm środowiskowy wraz z oceną działalności i poglądów zwolenników idei antropocentryzmu oraz antyantropocentryzmu. W obu grupach Mirosław Twardowski upatruje zagrożenia dla współczesnej etyki oraz efektywności działań na rzecz poprawienia relacji człowiek–środowisko.

Tandem naukowy Elżbiety Poślusznej i Jacka Poślusznego w czwartym rozdziale podjął próbę zidentyfikowania potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa wynikających z rozwoju radykalnego indywidualizmu oraz zielonego anarchizmu. Podstawą rozważań stało się szczegółowe omówienie ruchów antypaństwowych i antyspołecznych t.j. indywidualny anarchizm, environmentalizm czy liberacjonizm, które pozwala na dogłębne zrozumienie współczesnych anarchistycznych grup ekologicznych i animalistycznych wraz z oceną ich realnego zagrożenia dla bezpieczeństwa jednostek, społeczeństw czy państw.

Zasadniczy problem z perspektywy myślenia o współczesnym bezpieczeństwie globalnym i regionalnym podjęły Malina Kaszuba i Marta Stempień. Autorki omówiły bowiem kwestię wykorzystania broni biologicznej przez organizacje terrorystyczne oraz zjawisko bioterroryzmu. Analiza potwierdziła tezę, że ten rodzaj działalności staje się coraz bardziej realnym zagrożeniem dla ludności, szczególnie na obszarach konfliktów zbrojnych z zmarginalizowanym, ale wciąż aktywnym tzw. Państwem Islamskim. Tym samym, elementem niezbędnym w rozwiązaniu tego problemu są wszelkie podejmowane przez społeczność międzynarodową próby ograniczenia proliferacji biologicznej broni.

Funkcjonalne podejście do kwestii bezpieczeństwa ekologicznego zaproponował kolejny autor Mariusz Cizek, który podjął próbę omówienia zagadnienia ochrony środowiska naturalnego z perspektywy koncepcji bezpieczeństwa narodowego, zawartej w obowiązującej *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* z 2014 roku, w której zagrożenia środowiskowe zostały wyekspozowane. Wnioski analizy wskazują, że mimo braku zidentyfikowania bezpieczeństwa ekologicznego, jako niezależnego elementu bezpieczeństwa Polski, jest ono kształtowane w odniesieniu do wielu problemów z zakresu ochrony środowiska, t.j. bezpieczeństwa klimatycznego, bioróżnorodności, polityki energetycznej, a nawet bezpieczeństwa zdrowotnego czy społecznego.

Rozdział siódmy stanowi praca Ewy Charymskiej, w której autorka podeszła dwu- aspektowo do zagadnienia bezpieczeństwa ekologicznego. Po pierwsze jako wyzwanie dla ludzkości, a po drugie jako inwestycję dla przyszłych pokoleń. Omówienie obejmuje szerokie podejście do kwestii środowiska naturalnego, od najważniejszych negatywnych konsekwencji antropopresji, przez zrozumienie koncepcji współistnienia człowieka i natury, jako podstawy bezpieczeństwa ekologicznego, kończąc na

krytycznej ocenie dotychczasowej aktywności społeczeństw, która jest główną przyczyną postępującego globalnego kryzysu ekologicznego.

Publikację zamyka opracowanie Mariusza Wódki dotyczące kluczowego elementu bezpieczeństwa ekologicznego, jakim są świadomość ekologiczna i kultura ekologiczna współczesnych społeczeństw. Autor skupił uwagę na kwestii edukacji ekologicznej oraz innych działaniach proekologicznych państwa, jako narzędzia polityki ochrony środowiska czy bezpieczeństwa. Podkreślono również istotną rolę obywateli, ruchów społecznych i organizacji pozarządowych, które od dekady wykazują wzmożone zaangażowanie ekologiczne.

Podsumowując, recenzowane opracowanie bezsprzecznie można uznać za wartościowy wkład w polską debatę naukową nad aktualnym problemem bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego z kilku obiektywnych powodów. Przede wszystkim, autorzy podjęli niezwykle ważny temat problemów środowiskowych i ich konsekwencji dla bezpieczeństwa, rozszerzając pole definicyjne oraz praktyczne odbiorców. Autorzy zwrócili uwagę czytelników na różnorodne i wielowymiarowe źródła bezpieczeństwa ekologicznego, które mogą być zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne oraz krajowe, regionalne i globalne. Co więcej bezpieczeństwo ekologiczne i zrównoważony rozwój uzyskały charakter koniecznego elementu dla dalszego rozwoju gospodarczego świata oraz bezpieczeństwa globalnego.

Z całą pewnością pozycja naukowa *Współczesne bezpieczeństwo ekologiczne* jest dziełem wartościowym, odznaczającym się dużymi walorami poznawczymi. W mojej ocenie, publikacja ta spotka się z dużym zainteresowaniem naukowców, studentów nauk politycznych i bezpieczeństwa międzynarodowego, jak również obserwatorów świata współczesnego. Oceniając całość recenzowanego dzieła należy również podkreślić, że autorzy osiągnęli zakładany przez siebie cel, mianowicie przyczynili się do rozwijania społecznej i jednostkowej świadomości ekologicznej, a w konsekwencji do podniesienia poziomu bezpieczeństwa jednostkowego i strukturalnego.

